

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ ТА ТУРИЗМУ ЮЖНЕНСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Нездоймінов С. Г., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: 2072945@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7349-596X>

Анотація. У статті розглядається ресурсний потенціал сфери гостинності та туризму Южненської міської територіальної громади Одеського регіону. Метою статті є дослідження рекреаційного потенціалу громади та визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності сфери туризму та гостинності Южненської міської територіальної громади в умовах повоєнного відновлення. Для визначення ресурсного потенціалу, конкурентних переваг сфери гостинності та туризму громади застосовано методи просторового та статистичного аналізу, синтезу, узагальнення. На підставі проведеного дослідження територіальних ресурсів встановлено, що передумовою підвищення конкурентоспроможності сфери гостинності є розробка стратегії соціально-економічного розвитку територіальної громади та програми розвитку туризму. Запропоновано напрями актуалізації програми розвитку туризму та заходи підвищення конкурентоспроможності сфери гостинності та туризму громади.

Ключові слова: сфера гостинності, конкурентоспроможність, стратегії розвитку, туризм та рекреація, ресурсний потенціал, територіальна громада.

WAYS TO INCREASE THE COMPETITIVENESS OF THE HOSPITALITY AND TOURISM SECTOR OF THE YUZHNE URBAN TERRITORIAL COMMUNITY

Nezdoyminov G. Sergii, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor, Department of Tourism, Hotel and Restaurant Business, Odesa National Economic University, Odesa, Ukraine
e-mail: 2072945@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7349-596X>

Abstract. The article considers the resource potential of the hospitality and tourism sector of the Yuzhne urban territorial community of the Odesa region. The purpose of the article is to determine ways to increase the competitiveness of the tourism and hospitality sector of the Yuzhne urban territorial community in the conditions of post-war recovery. One of the most urgent problems in the conditions of post-war socio-economic development of coastal territories is the development of long-term plans for the restoration and development of the potential of the tourism and hospitality sector. It must take into account the principles of state policy in the field of tourism, the socio-economic interests of the community, local entities of the tourism and hotel business, and ways to ensure the competitiveness of their services. To determine the resource potential and competitive advantages of the hospitality and tourism sector, methods of spatial and statistical analysis, synthesis, and generalization were used. Based on the research conducted, it was established that the prerequisite for increasing the competitiveness of the hospitality and tourism sector is the development of a strategy for the socio-economic development of the territorial community and a tourism development program. The developed Strategy for Sustainable Development of the Yuzhne Urban Territorial Community for the period until 2030 in the conditions of post-war recovery requires updating taking into account the state of the real sector of the community's economy. The development of the competitiveness of the tourism and hospitality sector requires the involvement of modern tools and technologies of territorial management, public initiatives, public-private partnerships, and digitalization of services of recreational enterprises. Directions for updating the tourism development program and measures to increase the competitiveness of the hospitality sector of the Yuzhne Urban Territorial Community are proposed.

Keywords: hospitality, competitiveness, development strategies, tourism and recreation, resource potential, territorial community.

JEL Classification: L830; O180; R580

Постановка проблеми. Розробка напрямів підвищення конкурентоспроможності сфери гостинності та туризму в умовах повоєнного відновлення діяльності рекреаційних підприємств територіальних громад спрямовано на ефективне використання туристично-рекреаційних ресурсів, сталий економічний розвиток територій. У період завершення військової агресії РФ на території України важливим є пошук шляхів наповнення місцевих бюджетів, відновлення туристичної мобільності, розвитку механізму партнерства суб'єктів сфери гостинності та туристичного бізнесу територіальних громад щодо оптимального використання потенціалу природно-рекреаційних ресурсів, підвищення конкурентоспроможності та якості послуг підприємств туристичної індустрії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Територіальні проблеми, пов'язані з післявоєнним розвитком послуг сфери туризму та гостинності, відновленням екологічного та культурно-історичного ландшафту у країнах, які стали самостійними державами після розпаду Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії, розглядаються у роботах закордонних дослідників М. Жульєвіч та Д. Карабеллі [1, с. 602–615]. Науковці надають практичні рекомендації щодо створення ефективної системи управління післявоєнною спадщиною та туристичними ресурсами в Україні з урахуванням досвіду балканських країн [2, с. 1026–1048], розглядають проблеми повоєнного розвитку видів туризму на територіях, які були охоплені воєнними діями [3]. О. Кришан, В. Яременко та Л. Чалапко звертають увагу на стратегії маркетингу територій щодо залучення інвестицій та туристичного потоку [4]. С. Корольок розглядає методики оцінки потенціалу підприємств сфери гостинності громад [5]. Л. Матвійчук та Б. Смаль запропонували стратегічні підходи щодо підвищення конкурентоспроможності послуг регіональної сфери гостинності [6].

У літературі з проблем розвитку гостинності триває дискусія щодо визначення поняття «сфера гостинності» [7]. З економічного погляду науковці трактують сферу гостинності як «соціально-економічну систему, що генерує виробництво, просування і реалізацію послуг закладів розміщення, харчування, побутового обслуговування, дозвілля, а також реалізацію товарів у закладах готельного й ресторанного господарства» [8, с. 53].

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідники пропонують наукові підходи до регіональних напрямів розвитку територіального потенціалу сфери гостинності та туризму. Водночас виникає проблема актуалізації заходів стратегій соціально-економічного розвитку територіальних громад та програм щодо післявоєнного відновлення туристичної галузі, підвищення конкурентоспроможності послуг сфери гостинності та туризму. Потребують адаптації до нових умов відновлення бізнесу маркетингові заходи просування послуг сфери гостинності місцевих громад на зовнішніх ринках.

Мета статті полягає у дослідженні рекреаційного потенціалу громади та визначенні шляхів підвищення конкурентоспроможності сфери туризму та гостинності Южненської міської територіальної громади в умовах повоєнного відновлення.

Основний матеріал. Однією із найбільш актуальних проблем в умовах повоєнного соціально-економічного розвитку приморських територій стає розробка перспективних програм відновлення та розвитку рекреаційного потенціалу сфери туризму та гостинності, що враховує засади державної політики у сфері туризму, соціально-економічні інтереси громади, місцевих суб'єктів туристичного та готельного бізнесу, заходи забезпечення конкурентоспроможності їхніх послуг.

У роботі І. С. Задворного звертається увага на геопросторовий механізм та інструментарій реалізації засад державної туристичної політики, який визначається у Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року в Україні. Дослідник визначає рівні державної політики у цій сфері, що наведено на рис. 1. На його думку, «територіальна складова займає чільне місце у системі побудови ефективного механізму державної політики у сфері туризму, адже об'єктом такої політики виступає туристично-рекреаційна територія» [9].

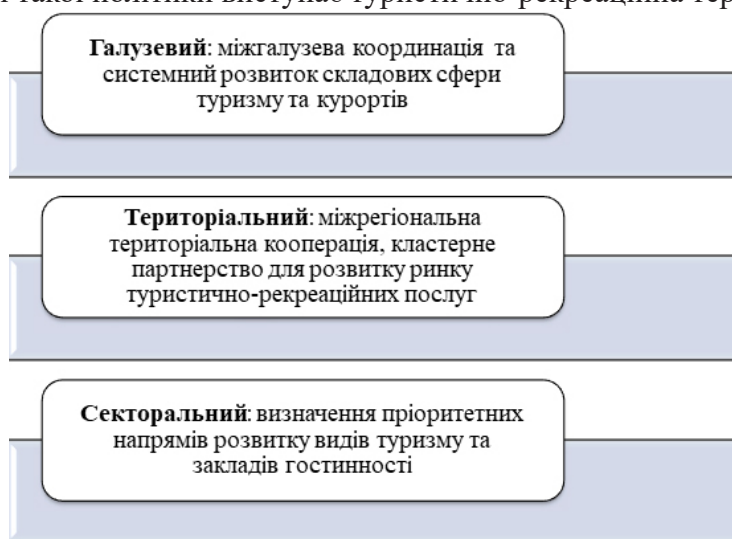

Рис. 1. Рівні державної політики у туристичній сфері України

Джерело: складено автором за матеріалами [9]

Отже, територіальні громади є складовими системи державної туристичної політики України. Державна політика відновлення уражених територій передбачає запровадження спеціальних державних інструментів щодо їх розвитку та розподілу на 4 групи:

- 1) території відновлення;
- 2) регіональні полюси зростання;
- 3) території з особливими умовами для розвитку;
- 4) території сталого розвитку.

Виконавчі комітети місцевого самоврядування повинні провести розробку стратегії місцевого розвитку, її узгодження з іншими соціально-економічними програмами територіальних громад та відповідними джерелами фінансування [10].

Южненська міська територіальна громада сформована згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. №720-р. щодо реформи місцевого самоврядування, а місто Південне визначено центром об'єднаної територіальної громади, до складу якої також увійшли селище міського типу Нові Білярі, села Білярі, Булдинка, Григорівка, Сичавка та Кошари.

Географічне розміщення Южненської міської територіальної громади охоплює північно-західне узбережжя Чорного моря. У громаді проживає 36 тисяч мешканців. Територія Южненської ТГ займає площу 108,4 кв. км.

Наше дослідження людського та рекреаційного потенціалів громади базується на відкритих даних державної статистики, оприлюднених до початку повномасштабних воєнних дій. За гендерним складом у структурі населення громади жінок на 8 відсоткових пунктів більше, ніж чоловіків. Станом на 01.01.2021 року питома вага чисельності постійного населення міста Південне становить: жіночої статі – 54%, чоловічої – 46%. За демографічними показниками розподілу населення, найбільшу частку – 68% займає працездатне населення віком від 15 до 64 років [11].

Структура зайнятого населення Южненської міської громади станом на 01.01.2021 року наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Структура зайнятого населення Южненської міської громади за кількістю зайнятих працівників за видами економічної діяльності на 01.01.2021 року

№	Види економічної діяльності	Кількість зайнятих працівників, осіб
1	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	129
2	Промисловість	4644
3	Транспорт, складське господарство	3801
4	Будівництво	266
5	Оптова та роздрібна торгівля	277
6	Міське самоврядування	169
7	Освіта	773
8	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	368
9	Культура	180
10	Інші види діяльності, у т. ч. заклади розміщення та рекреації	2709

Джерело: складено автором за матеріалами [11]

Як свідчать дані таблиці 1, за іншими видами діяльності, у т. ч. у закладах розміщення та рекреації працює 2709 осіб або 58,3% від зайнятих у галузях промисловості, що є потужним людським потенціалом для розвитку послуг сфери гостинності територіальної громади.

Дослідження підприємницького потенціалу громади свідчить, що станом на 01.01.2021 року, кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців складала – 1198 осіб. Господарську діяльність у сфері обслуговування здійснюють 199 об'єктів торгівлі, 43 об'єкти ресторанного

господарства, 141 об'єкт побутового обслуговування, 12 об'єктів із реалізації лікарських засобів, 3 АЗС. Для організації торгівлі продуктами харчування та промисловими товарами відкрито 3 ринки [11].

Динаміка показників розвитку готельного господарства сфери гостинності за 2016-2020 роки наведена у табл. 2. За даними дослідження спостерігається позитивна динаміка щодо кількості закладів розміщення туристів та приріст їх кількості у 2019–2020 роках на 2 одиниці.

Таблиця 2

Динаміка обслуговуваних туристів підприємствами готельного господарства
Южненської міської громади за 2016–2020 роки

№	Показники	2016	2017	2018	2019	2020	2020 до 2016, п. в.
1	Кількість суб'єктів готельного господарства, од	8	8	8	10	10	125
2	Кількість обслуговуваних туристів, тис. осіб	-	5,3	6,4	4,8	5,2	0,98

Джерело: складено автором за матеріалами [11]

В Южненській територіальній громаді до початку повномасштабного військового вторгнення РФ господарська діяльність здійснювалася 51 базою сезонного відпочинку (50 – на території с. Сичавка), 1 хостелом, 1 кемпінгом, 1 санаторієм-профілакторієм. Громада має потужний рекреаційний та інфраструктурний потенціал розвитку послуг спортивно-оздоровчої рекреації та спортивного туризму. Послуги надають 19 спортивних клубів та 2 спортивно-оздоровчі комплекси, 4 стадіони, 2 водноспортивні бази, 3 тенісні корти. На території спортивно-оздоровчого комплексу «Олімп» знаходиться готель «Еллада», що складається з корпусу із оснащеними кімнатами на 2, 3 та 4 особи, які одночасно можуть надати послуги гостинності 83 споживачам. Його конкурентними перевагами є послуги кінезіотерапії, релаксаційного центру з турецькими парними та фінськими саунами, оздоровчий басейн з гейзерами й водоспадами, тенісний корт, конференц-зал, а також номерний фонд готелю на 43 номери та послуги харчування у власному ресторані.

Значний експериментальний потенціал зосереджено у музеї міста Південне, який нараховує 6878 експонатів основного фонду. У 2023 році музей відвідали 3769 осіб, було проведено 865 екскурсій та 26 виставок [11].

Розроблена Стратегія сталого розвитку Южненської міської територіальної громади на період до 2030 року в умовах повоєнного відновлення потребує актуалізації з урахуванням стану реального сектору економіки громади [12]. Подальше підвищення конкурентоспроможності сфери туризму та гостинності передбачає залучення сучасних інструментів та технологій територіального управління, громадських ініціатив, державно-приватного партнерства, діджиталізації послуг рекреаційних підприємств.

Управління територіальним розвитком громади має відбуватися у парадигмі «бізнес – влада – населення», соціальної відповідальності територіальних суб'єктів сфери гостинності. Розробка цільових програмних заходів місцевими органами самоврядування має бути спрямована на забезпечення територіального розвитку конкурентних туристичних послуг, вдосконалення механізму менеджменту дестинацій щодо цільового впливу діяльності у сфері гостинності на добробут громади в умовах повоєнного відновлення та наповнення бюджету місцевої громади.

Сучасний розвиток сфери гостинності територій, що приймають туристів, не є простою агломерацією туристичних ресурсів. Фахівці визначають, що для розвитку конкурентних переваг недостатньо наявності туристичних ресурсів. Розміщення рекреаційних закладів гостинності, надання транспортних послуг, привабливих туристичних атракцій, локацій та музеїв, нині вже не є достатнім ресурсом для залучення туристичних потоків [13, с. 11]. Для підвищення конкурентоспроможності туристичного сектору потрібно розвивати програми подієвого туризму, курортної анімації, діджиталізацію музейних експозицій та зелену інфраструктуру природних активів міського господарства як складову урбоекосистеми [14, с. 43].

Тому потрібні значні маркетингові зусилля підприємців та органів місцевої влади для об'єднання необхідних фінансових ресурсів щодо мотивації та залучення туристів до об'єктів сфери гостинності та оздоровчої рекреації на території громади, цифровізації пропозиції їх послуг [15]. Для реалізації такої форми співробітництва можна визначити механізм територіального кластерного партнерства суб'єктів туристичного та готельно-ресторанного бізнесу та інших підприємств сфери виробництва та обслуговування громади.

Звернемо увагу, що, незважаючи на виклики воєнного стану, громада демонструє ефективність виконання бюджету (див. табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка показників бюджету Южненської міської територіальної громади
за 9 місяців 2023–2024 років, тис. грн.

Показники виконання січень – жовтень	2023	2024	Темп зростання
Доходи	502 593.8	599 020.6	96 426.8 (119.1%)
Видатки	481 858.6	503 021.0	21 162.4 (104.3%)
Кредитування	—	-4 000.0	-4 000.0
Дефіцит (-) / Профіцит (+)	20 735.1	99 999.6	79 264.4

Джерело: складено автором за матеріалами [16]

Динаміка показників виконання місцевого бюджету громади вказує на потенціал до розвитку, так доходи громади за 9 місяців 2024 року, порівнюючи з аналогічним періодом 2023 року, зросли на 19,1 п. в. [16], що надає можливість фінансувати інфраструктурні програми розвитку сфери туризму та гостинності територіальної громади. Водночас план доходів за туристичним збором за 9 місяців 2024 року виконано в обсязі 13,7% від планового показника бюджету громади на 2024 рік, що пов'язано з падінням туристичного потоку та припиненням діяльності баз сезонного відпочинку.

Місцева рада прийняла Програму розвитку туризму Южненської міської територіальної громади на 2025–2027 роки, яка врахувала чинники воєнного стану та заклала перспективи повоєнного розвитку в межах бюджетного фінансування. Мета програми – розвиток територіальної громади як привабливого туристичного центру через створення сучасної інфраструктури туризму та рекреації, підвищення рівня якості послуг, розширення туристичних продуктів і маршрутів та активну промоцію на національному і міжнародному рівнях [17].

Обґрунтуванням для розробки програмних заходів є чинники зростання потенціалу рекреаційно-оздоровчих послуг за рахунок туристичної мобільності споживачів програм внутрішнього туризму, які залишаються у своїй країні та споживають рекреаційні послуги, що є менш витратними, порівнюючи з турами за кордон. Подорожі на невеликі відстані дозволяють їм бути більш мобільними та уникнути зайвих витрат на транспортування до закордонних туристичних центрів.

Наведемо основні проблеми сфери туризму та гостинності громади, вирішення яких підвищить її конкурентоспроможність:

- замінована територія морського узбережжя;
- недостатньо розвинута туристична інфраструктура: недостатня кількість категорійних готелів, закладів харчування, спеціалізованих закладів гостинності;
- відсутність сертифікованих туристичних послуг, розроблених туристичних та екскурсійних маршрутів та програм, спрямованих на різні категорії туристів, брак інноваційних технологій обслуговування туристів;
- недостатній рівень розвитку інструментів просування та маркетингу: слабка поінформованість потенційних туристів про туристичні можливості громади, відсутність цільової стратегії просування рекреаційних послуг оздоровчої спеціалізації та курортної реабілітації.

На наш погляд, програмні заходи мають бути спрямовані на розв'язання наявних проблем шляхом комплексного підходу до забезпечення конкурентоспроможності сфери туризму та гостинності територіальної громади. Тому рекомендується доповнити та актуалізувати програмні заходи Южненської міської територіальної громади з урахуванням викликів часу. Доповнення до переліку програмних заходів наведено нами на рис. 2.

Рис. 2. Заходи щодо підвищення конкурентоспроможності сфери туризму та гостинності Южненської міської територіальної громади на 2025–2027 роки
Джерело: складено автором за матеріалами [17]

Висновки. Розглянутий у статті рекреаційно-туристичний потенціал є потужною основою для розробки системних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності сфери туризму та гостинності Южненської міської територіальної громади. Вони повинні мати спрямованість на формування привабливої туристичної території шляхом відновлення та модернізації туристичної інфраструктури, сертифікації якості рекреаційних послуг сфери гостинності, розробки туристичних продуктів та екскурсійних маршрутів, маркетингу території громади на національному і міжнародному ринках. Світовий досвід повоєнного розвитку, територіального управління та формування туристичної політики свідчить про необхідність актуалізації місцевих стратегій з урахуванням вдалих практик раціонального використання природно-рекреаційного та підприємницького потенціалів для забезпечення конкурентоспроможності послуг суб'єктів бізнесу сфери гостинності та туризму. Запропоновані у статті заходи, передбачають актуалізацію напрямів реалізації Програми розвитку туризму Южненської міської територіальної громади на 2025-2027 роки та закладають підґрунтя щодо повоєнного розвитку сфери гостинності та туризму в межах бюджетного фінансування, залучення приватних інвестицій та грантових проєктів.

Перспективи подальших пошуків у цьому науковому напрямку будуть пов'язані з дослідженнями проблем підвищення якості послуг сфери гостинності та туризму у територіальних громадах Одеського регіону.

Список літератури

1. Žuljević, M., & Carabelli, G. (2023). Post-reconstruction enclosures: an infrastructural perspective on the post-conflict landscape of the Old City (Mostar). *Landscape Research*. 49(5). 602–615. DOI: <https://doi.org/10.1080/01426397.2023.2239717>. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01426397.2023.2239717>. (дата звернення 20.12.2024).

2. Iaromenko, S., Czyżewski, B., & Woźniak-Jasińska, K. (2024). A socioeconomic framework for cultural heritage loss and rebuilding in post-war Ukraine: a case study learning from the Balkan experiences. *International Journal of Heritage Studies*. 30(9). 1026–1048. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2024.2363819>. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13527258.2024.2363819>. (дата звернення 20.12.2024).
3. Zavarika, G. (2022). Military tourism as a peculiarity of tourism development in a post-conflict territory. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*. 31(1). 186–193. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/112218>. URL: <https://geology-dnu.dp.ua/index.php/GG/article/view/899>. (дата звернення 20.12.2024).
4. Кришан, О., Яременко, В., Чалапко, Л. (2024). Адаптивні стратегії маркетингу територій: залучення інвестицій та туристичних потоків. *Економіка та суспільство*. (68). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-76>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4950>. (дата звернення 20.12.2024).
5. Корольок, С. (2024). Методики оцінки потенціалу підприємств гостинності громад у контексті сталого розвитку. *Development Service Industry Management*. (4). 110–114. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-8\(18\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-8(18)). URL: <https://dsim.khmnua.edu.ua/index.php/dsim/article/view/233>. (дата звернення 20.12.2024).
6. Матвійчук Л. Ю., Смаль Б. А. (2022). Стратегічні засади підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг індустрії гостинності регіону. *Товарознавчий вісник*. 1(15). 7–20. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2310-5283-2022-15-1>. URL: https://c-bulletin.com.ua/web/uploads/pdf/Commodity%20Bulletin_Vol_13_No_1-7-20_2022.pdf. (дата звернення 20.12.2024).
7. Єгупова, І. (2021). Індустрія гостинності: поняття, склад та місце у сфері послуг. *Економіка та суспільство*. (29). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-50>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/590/566>. (дата звернення 20.12.2024).
8. Нагернюк, Д. В., Коваленко, Л. Г. (2021). Особливості сфери гостинності: дефініція поняття гостинність. *Інфраструктура ринку*. 59. 50–54. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct59-9>. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2021/59_2021/11.pdf. (дата звернення 20.12.2024).
9. Задворний С. (2022). Управління розвитком туризму в локальних спільнотах (досвід територіальних громад Хмельницької області). *Економіка та суспільство*. (46). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-7> URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2017>. (дата звернення 20.12.2024).
10. Третяк Ю. (2024). Державна регіональна політика в Україні URL: <https://decentralization.ua/news/18126>. (дата звернення 20.12.2024).
11. Офіційний сайт. Южненська міська територіальна громада. Одеська область, Одеський район. URL: <https://ymtg.gov.ua/> (дата звернення 16.12.2024).
12. Стратегія сталого розвитку Южненської міської територіальної громади на період до 2030 року. URL: <https://ymtg.gov.ua/> (дата звернення 16.12.2024).
13. Регіональні напрями стратегії кластерного розвитку сфери туризму та гостинності: монографія за заг. ред.: І. В. Давиденко, О. Л. Михайлюк. К.: ФОП Гуляєва В. М. 2024. 270 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/17400>. (дата звернення 16.12.2024).
14. Черчик, Л., Хумарова, Н. (2024). Облік об'єктів зеленої інфраструктури урбоєкосистем: методологічні та прикладні аспекти. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 1(37). 38–47. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-01-38-47>. URL: <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/883>. (дата звернення 20.12.2024).
15. Валінкевич, Н., Шестакова, А. (2024). Цифрова трансформація як конкурентна перевага в індустрії туризму та гостинності. *Економіка та суспільство*. (68). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-37>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4914>. (дата звернення 20.12.2024).
16. Бюджет Южненської міської територіальної громади за 2023 – 2024 роки. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/1559100000/info/indicators>. (дата звернення 20.12.2024).
17. Програма розвитку туризму Южненської міської територіальної громади на 2025–2027 роки. URL: <https://ymtg.gov.ua/>. (дата звернення 20.12.2024).

References

1. Žuljević, M., & Carabelli, G. (2023). Post-reconstruction enclosures: an infrastructural perspective on the post-conflict landscape of the Old City (Mostar). *Landscape Research*. 49(5). 602–615. DOI: <https://doi.org/10.1080/01426397.2023.2239717>. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01426397.2023.2239717>. (accessed 20 December 2024).
2. Iaromenko, S., Czyżewski, B., & Woźniak-Jasińska, K. (2024). A socioeconomic framework for cultural heritage loss and rebuilding in post-war Ukraine: a case study learning from the Balkan experiences. *International Journal of Heritage Studies*. 30 (9). 1026–1048. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2024.2363819>. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13527258.2024.2363819>. (accessed 20 December 2024).
3. Zavarika, G. (2022). Military tourism as a peculiarity of tourism development in a post-conflict territory. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*. 31(1). 186–193. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/112218> Retrieved from <https://geology-dnu.dp.ua/index.php/GG/article/view/899>. (accessed 20 December 2024).
4. Kryshan, O., Yaremenko, V., Chalapko, L. (2024). Adaptive strategies for marketing the territory: attracting investment and tourist flows. *Ekonomika ta suspilstvo*. (68). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-76>. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4950>. (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].
5. Koroliuk, S. (2024). Methods for assessing the potential of hospitality enterprises in the context of sustainable development. *Development Service Industry Management*. (4), 110–114. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-8\(18\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-8(18)). Retrieved from <https://dsim.khmnu.edu.ua/index.php/dsim/article/view/233>. (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].
6. Matviichuk L. Yu., Smal B. A. (2022). Strategic principles for increasing the competitiveness and promotion of products and services in the hospitality industry of the region. *Tovarovnavchyi visnyk*. 1(15). 7-20. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2310-5283-2022-15-1>. Retrieved from https://c-bulletin.com.ua/web/uploads/pdf/Commodity%20Bulletin_Vol_13_No_1-7-20_2022.pdf. (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].
7. Yehupova, I. (2021). Hospitality industry: understanding, composition and place in the sphere of services. *Ekonomika ta suspilstvo*. (29). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-50>. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/590/566>. (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].
8. Naharniuk, D. V., Kovalenko, L. H. (2021). Peculiarities of the hospitality sector: definition of the concept of hospitality. Market infrastructure. *Infrastruktura rynku*. 59. 50-54. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct59-9>. Retrieved from http://market-infr.od.ua/journals/2021/59_2021/11.pdf. (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].
9. Zadvornyi S. (2022). Management of tourism development in local communities (experience of territorial communities of Khmelnytskyi region). *Ekonomika ta suspilstvo*. (46). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-7>. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2017>. (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].
10. Tretiak Yu. (2024). Derzhavna rehionalna polityka v Ukraini. Retrieved from <https://decentralization.ua/news/18126>. (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].
11. Ofitsiyniy sait. Yuzhnenska miska terytorialna hromada Odeska oblast, Odeskyi raion. Retrieved from <https://ymtg.gov.ua/> (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].
12. Stratehiia staloho rozvytku Yuzhnenskoï miskoi terytorialnoi hromady na period do 2030 roku. Retrieved from <https://ymtg.gov.ua/> (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].
13. Rehionalni napriamy stratehii klasternoho rozvytku sfery turyzmu ta hostynnosti : monohrafiia / zah. red.: I.V. Davydenko, O.L. Mykhailiuk. K.: FOP Huliaieva V.M., 2024. Retrieved from <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/17400>. (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].
14. Cherchuk, L., Khumarova, N. (2024). The form of the objectives of green infrastructure in urban ecosystems: methodological and exemplary aspects. *Ekonomichniy chasopys Volynskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky*. 1(37). 38-47. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-01-38-47>. Retrieved from <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/883>. (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].
15. Valinkevych, N., Shestakova, A. (2024). Digital transformation as a competitive advantage in the tourism and hospitality industry. *Ekonomika ta suspilstvo*. (68). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-37>. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4914>. (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].

16. Biudzheth Yuzhnenskoï miskoi terytorialnoi hromady za 2023 – 2024 roky. Retrieved from <https://openbudget.gov.ua/local-budget/1559100000/info/indicators>. (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].

17. Prohrama rozvytku turyzmu Yuzhnenskoï miskoi terytorialnoi hromady na 2025-2027. Retrieved from <https://ymtg.gov.ua/>. (accessed 20 December 2024). [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.01.2025

Прийнята до публікації 24.01.2025